

Luciferként mondom

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 5. szám, 2019. február 1.

Kozák Márton szerint (*Az EP-választás és a magyar szabadság*, *ÉS*, 2019/2., jan. 11.) a májusi európai parlamenti választáson „*dől el, hogy végleg megköt-e a totálissá váló hatalomkoncentráció építményének betonja*”. Ha a Fidesz megszerzi a Magyarországon kiosztott EP-mandátumok többségét, akkor igen. Ha nem, akkor még nem. Ez adja szerinte az EP-választás kiemelkedő fontosságát. Minthogy az EP-választás arányos rendszerben folyik, nem érvényesülnek annál azok a Fidesz által beépített ösztönzők, amelyek külön indulásra készítetik a pártokat a parlamenti választáson, a decemberi-januári parlamenti és utcai tiltakozó akciókban együttműködő ellenzéki pártoknak közös listával kellene az EP-választáson elindulniuk. Kozák odáig megy, hogy javaslatot tesz a listás helyek pártok közötti elosztásának rendjére is.

Az *ÉS* ugyanezen számának [vezércikkében](#) Kovács Zoltán főszerkesztő újra üdvözli a közös jelöltek, illetve az EP-választáson a közös lista gondolatát, ahogy azt a január 5-i tüntetésen az MSZP elnöke felvetette, de sajnálkozva teszi hozzá: jönnek majd a pártok „*Luciferei, a Luciferek politológusai, akik elővezetik, hogy a pártok között akkora értékkülönbségek vannak, hogy az ilyen gondolat szimpla illúzió*”.

Egyetértek Kozákkal az EP-választás jelentőségében, de más megfontolásból. Nem hinném, hogy az EP-választáson múlna Orbán önkényuralmának véglegessé válása. Abban az értelemben ezen már túlvagyunk: választáson már nem győzhető le a rendszer, leírtam négy éve (*Nem lesz 2018*, *ÉS*, 2014/48., nov. 28.). Az EP-választás mégis kiemelkedően fontos, nevezetesen azért, mert azon a demokratikus jogállam talaján álló, a föderatív Európát építő politikai erőket hívja ki nemcsak nálunk, de szerte az unió országaiban az illiberális államot építő vagy azt kívánó nacionalisták frontja. Erről beszél Orbán Viktor, és erről beszél – a másik oldalon – Emmanuel Macron, csak éppen Orbán ezt a harcot bevándorlaspárti és bevándorlásellenes politikai erők harcaként stilizálja. Mint másutt már kifejtettem, a demokratikus pártok felelőssége, hogy mindent megtegyenek azért, hogy Magyarországról minél több, a föderatív Európát támogató, a demokratikus jogállam talaján álló képviselőt válasszanak az új Európai Parlamentbe, és minél kevesebb mandátumot szerezzen a „nemzetek Európája” jelszavával induló Fidesz. Ezért azután a demokratikus jogállam talaján álló, a föderatív Európát támogató pártoktól szerintem is elvárható, hogy közös listát állítsanak, és így minimalizálják az egész mandátumhoz nem elegendő, ezért elvesző szavazatok számát. Egyetértek Kozákkal, hogy „*a májusi választás nem a pártok magamutogatására vagy a társadalom politikai tagoltságának, az érdekek és szubkultúrák leképezésére való*” – mindaddig, amíg a demokratikus pártok közös listájáról van szó.

Annak, hogy én más megfontolásból tartom fontosnak az EP-választást, mint Kozák, van egy fontos következménye. Kozák a magyar belpolitika állapotából kiindulva az Orbán teljhatalmában érdekelt Fidesz és az egész jelenlegi ellenzék szembenállásából indul ki, és a parlamenti, valamint parlamenten kívüli ellenzék közös listáját javasolja. Mint a listaállítási eljárásra tett javaslatából kiderül, közös listája az MSZP (nyilván a Párbeszédet is beleértve), a DK, a Momentum és az LMP mellett a Jobbik jelöltjeit is magában foglalná (sőt, jobbikost tenne a lista első helyére). Én, abból kiindulva, hogy az EP-választás az európai politikában egymással szemben álló, imént leírt kétféle politikai törekvés közötti választást jelenti, az EP-választás esetében nem javaslom, sőt kifejezetten ellenzem, hogy a Jobbikra is kiterjedő közös listán induljanak a demokratikus pártok. Alighanem egyike vagyok a Kovács Zoltán által Luciferként jellemzetteknek.

A dolgok jelenlegi állását tekintve az EP-választással kapcsolatban a vita teoretikus, hiszen sem a DK, sem az LMP, sem a Momentum nem akar közös listát, a Jobbikról nem is beszélve. Pedig bizony előfordulhat,

hogy egyik-másik párt el sem éri az ötszázalékos küszöböt, vagy pedig a két vagy három mandátumot érő szavazatszámától marad el annyival, hogy összességében néhány mandátumra elegendő, a demokratikus pártokra leadott szavazat elvész, és a Fidesz ennek köszönhetően jut több mandátumhoz Strasbourgban. Egyetérttek, hogy – mindenekelőtt a DK és a Momentum – akkor járna el felelős módon, ha közös listán indulna az MSZP-Párbeszéddel. Ennyiben támogatom Jávor Benedek Közös Európa kezdeményezését. Ugyanakkor a Jobbikot is meghívni ilyen választási szövetségbe – nem tudom ezt másként fogalmazni – nem volna becsületes dolog. Mint tudjuk, a Jobbik a Fideszhez hasonlóan a „nemzetek Európája” alapján áll, nem híve a föderatív Európának, EP-képviselői Strasbourgban a Sargentini-jelentés (illetve korábban a Tavares-jelentés) ellen szavaztak, az EP-választásra készített programja hasonlóképpen támadja az unió intézményeit, mint a Fidesz mindennapos retorikája. Igaz, ellenzéki pártként valóban nem érdekelt az Orbán-rendszernek az ellenzék lehetőségeit korlátozó intézkedéseiben, ellenzéki pártként támadja a kormányzati korrupciót, kiáll a sajtó szabadságáért, de ebből még nem következik tényleges elkötelezettség a demokratikus jogállam mellett. Ne feledjük: a Jobbik, mégpedig a már Torockaiékkal, Novák Elődékkel bekövetkezett szakítás utáni jelenlegi Jobbik az áprilisi választás nyomán alakult új Országgyűlésben megszavazta a hetedik alaptörvény-módosítást, amely többek között a kormány alá rendelt külön közigazgatási bíróságok létrehozását, a menekültkvóta elutasítását és a gyülekezési törvény módosítását alapozta meg, általánosan is kimondva, hogy az európai jog elsőbbségének elve nem érvényesülhet olyankor, amikor az a „nemzeti önazonossággal” kerülne szembe. (Hogy mi a „nemzeti önazonosság”, azt pedig a kormánytöbbség, illetve a Fidesz által összeállított Alkotmánybíróság mondja meg.) A Kozák által javasolt közös listáról mandátumhoz jutó jobbikos EP-képviselőkre aligha számíthatnának Strasbourgban a demokratikus jogállam, az emberi jogok, a föderatív Európa mellett elkötelezett politikai erők. Félrevezetnék őket magyarországi szövetségeseik, ha közös listán indulnának a Jobbikkal.

Nemcsak Kozák érvel, és nem is csak az EP-választást illetően a Jobbikra is kiterjedő ellenzéki együttműködés mellett. Ezt teszi az ellenzék demokratikus pártjainak számos politikusa, amikor a tiltakozó akciókban megjelenő teljes ellenzéki egységgel büszkélkedik, amikor az „egy az egy ellen” politikáját hirdeti az önkormányzati választásokra, és még csak nem is érzékeltet fenntartásokat. Emellett érvel hivatkozott vezércikkében Kovács Zoltán is. Annak vitatása, hogy vajon helyes-e politikai együttműködést kialakítani, választási szövetséget kötni a Jobbikkal, olyan tüntetésen venni részt és akár szónokolni is, ahol mások Árpád-sávós zászlót lobogtatnak, már korántsem teoretikus vita, hanem a mindennapos politikai gyakorlat kérdése.

Azt szokás mondani, a Jobbik megváltozott, elindult afelé, hogy demokratikus jobbközép pártnak tekinthessük. Annyiban ez helytálló lehet, hogy a Jobbik ma már általában tartózkodik a nyílt zsidózástól és cigányozástól, nem üzemeltet a Magyar Gárda képében félkatonai szervezetet, ennél fogva nem tekinteném náci jellegű pártnak. De vajon a kétségtelen elmozdulás a nyugat-európai értelemben vett jobbközép felé mutat-e, mint azt sokan vélik, vagy inkább arról van szó, hogy a náci jellegű pártból modern szélsőjobbaldali párt lett, hasonlóan a mai Európa más szélsőjobbaldali pártjaihoz? Azokat ugyanis elsősorban az EU-ellenesség, sokszor az euró mint közös valuta elutasítása, illetve a bevándorlóellenesség, idegenellenesség, továbbá a gazdasági populizmus különbözteti meg az európai mainstreamhez sorolható jobbközép pártoktól. Ilyen párt a német AfD, az olasz Liga, a holland és osztrák Szabadságpárt vagy az angol UKIP. Kelet-Közép-Európában a szélsőjobbaldali pártok fontos ismérve a radikális etnikai alapú nacionalizmus, amely a saját ország területén élő kisebbségek kizorításának szorgalmazásában (mint egykor Slotánál Szlovákiában vagy Funarnál Romániában), illetve a saját etnikum más államokba került részeivel kapcsolatban ennek a megkérdőjelezésében, a határkérdés lebegtetésében jelenik meg (mint a szerb szélsőségesek és nálunk mind a Fidesz, mind a Jobbik esetében). Egyfelől a Jobbik parlamenti szavazásai – és ez a legfontosabb szempont egy párt megítélésénél –, másfelől parlamenti és parlamenten kívüli retorikája alapján belátható, hogy a fenti ismérvek szerint a Jobbik továbbra is – persze a Fidesszel egyetemben – szélsőjobbaldali párt.

Ha pedig úgy adódik, egy kis cigányellenes uszításért sem megy a szomszédba, mint már az áprilisi választás után alakult parlamentben elmondott napirend előtti felszólalásában – és a napirend előtti felszólalások mindig az egész frakció nevében hangzanak el – Ander Balázs engedte meg magának:

„Mindezzel összefüggésben politikai tabuktól mentesen, de roppant higgadtan és teljesen őszintén kellene végre arról beszélni, hogy ha nem lesz sikeres az integráció, akkor milyen jövő vár azokra az óriási gettórégiókká züllő, lassan megyényi területeket felölelő perifériákra, ahol sokan nem hallották azt a szentenciát, amely szerint iskola nélkül, fiatalon a nyomorba sokat szülni nem kulturális jog és erény.

Alkatilag nem tartozom azok közé, akik a valóságról szépen megfélemezve azt hirdetik, hogy csak úgy lehet felzárkóztatni, ha gender szakos diplomát adunk, mondjuk, Kolompár Dzszenifer vagy Kalányos Józsi kezébe. (...) A változáshoz, a kívülállás önszegregáló antikultúrájának felszámolásához, feladásához tiszteletre méltó, óriási egyéni erőfeszítés kell, és ha szükségeltetik, akkor bizony állami kényszereszközök is.” (Napirend előtti felszólalás, 2018. június 26.)

A kérdés mármost az, hogy egy szélsőjobboldaliként jellemezhető önkényuralommal szemben szabad-e, helyes-e egy másik szélsőjobboldali párttal kötni – mert erről van szó – politikai szövetséget. Ilyen politikai szövetségre törekszenek jelenleg az ellenzék demokratikus pártjai az LMP-től a DK-ig, és még örvendeznek is e lehetőségnek, és ezt látszanak helyeselni a hivatkozott írások.

Azt szokták mondani, hogy addig kell mindenkivel, így a Jobbikkal is szövetkezni, amíg nem sikerül „leváltani a Fideszt” (micsoda fogalmazás, mintha itt kormányváltásban, és nem rendszerdöntésben kellene gondolkoznunk!), és a demokrácia helyreállítása után, korrekt választási rendszerben indulhat majd meg a pártok között a fair politikai versengés. Amíg Bokros Lajos a bal- és jobboldali demokratikus pártok együttműködésére javasolta ezt a logikát, addig ezt lehetett mérlegelni. Ma azonban a szélsőjobboldali Jobbikra kiterjedő politikai szövetséget javasolnak a Fidesz-rendszer megdöntésére, és ez aligha járható út.

Akik ilyesmiben gondolkodnak, azok megfélemeznek arról, hogy egy-egy politikai erőnek a megnyert választás utáni viselkedése sohasem független attól, ahogy ellenzékben a választási győzelemre törekedett. Amikor a Fidesz ellenzékben populista ígéretekkel, sokszor a demokratikus kereteket átlépve támadta a szocialista-szabad demokrata kormányt és pártjait, egyes hívei azzal védték: erre a választások megnyeréséhez van szükség, utána majd felelős demokrataként fognak kormányozni. Láttuk, nem így történt: aki bizonyos határokat ellenzékben átlép, az kormányon sem tér vissza közéjük. Sorolhatnánk hasonló példákat külföldön is. Ugyanez áll a politikai erők együttműködésére is: aki ellenzékben félreteszi a szélsőjobbtól való távolságtartást, később sem fog tudni ahhoz visszatérni.

Mi különbözteti meg jobb- és baloldal pártjainak egykor Bokros által javasolt együttműködését attól, amire a demokratikus pártok most vállalkoznak?

A demokratikus pártok mást gondolnak, másféle politikát követnek a kormányzás sok-sok kérdésében: mást gondolnak az állami újraelosztásról, mást a gazdasági tevékenységeknek a környezet védelmében alkalmazandó korlátozásáról, mást az adózásról, mást a foglalkoztatás és a munkahelyi viszonyok állami szabályozásáról, mást az atomenergia szerepéről stb. Ezért lehet az egyik konzervatív, a másik szocialista, a harmadik liberális, a negyedik zöld. Vannak azonban fontos dolgok, amelyekben a mainstream demokratikus pártok egyetértenek. Ilyen fontos dolgok a második világháború borzalmaiból tanulva elfogadott, az Egyesült Nemzetek, illetve később az Európai Unió által dokumentumokban rögzített demokratikus-humanista normák: minden ember életének és méltóságának tiszteletben tartása, az emberi jogok általános érvényesülése, a hatalmi ágak elválasztása, és ilyenek a nemzetközi béke és biztonság fenntartására elfogadott külpolitikai normák. Elutasítják, hogy nemzeti, származási vagy vallási alapon, netán a szexuális orientáció alapján tegyen valaki különbséget ember és ember között, és elutasítják a háborút mint a nemzetközi viták eldöntésének eszközét. Ezek betartását írja elő a szabad európai országok alkotmányos rendje, és ezeket kérik számon az egyes államokon (az elmúlt nyolc évben a Fidesz által uralt

magyar államon is) a nemzetközi intézmények, elsősorban az Európai Unió. Elvégre elfogadásuk az uniós tagság feltétele volt.

Korábban a modern szélsőjobboldali pártokat néhány konkrét politikai törekvésük alapján jellemeztem. Célszerű ezt egy általános megkülönböztetés alapjára helyezni: azokat a pártokat tekintjük szélsőjobboldalinak, amelyek nem tekintik irányadónak az említett demokratikus-humanista normarendszert. Amikor az idézett jobbkios képviselő a tabukat utasítja el, ahogy azt Orbán Viktor és propagandistái is rendszeresen teszik, és ahogy ugyanezt halljuk nyugat-európai elvbarátaiktól is, akkor nem más, mint e demokratikus-humanista normarendszert támadják meg. Jellegzetes példája ennek a political correctness immár explicit elutasítása.

Márpedig a demokratikus-humanista normarendszer politikai erői és kormányok általi követése a második világháború óta az európai demokráciák stabil működésének, az emberi jogok nemzetközi védelmének, illetve a béke fenntartásának fontos garanciája. A magyar ellenzéki pártoknak is feladatuk, hogy folyamatosan kiálljanak e normarendszer mellett. E kiállásnak élesen ellentmond bármilyen politikai szövetség az ezt a normarendszert megkérdőjelező szélsőjobboldali pártokkal. Ha az ellenzék demokratikus pártjai politikai együttműködésre lépnek a Jobbikkal, választási szövetséget kötnek vele, azzal e normarendszernek fordítanak hátat. Ezzel pedig tartósan védtelenné tehetik magukat és az országot a szélsőjobboldalissággal szemben. Ha netán egyszer hatalomra kerülnek, az ellenzékbe szoruló Fidesz szélsőjobboldalisságával is nehezebb lesz szembeszállniuk, ha a Jobbikkal kötött politikai szövetséggel egyszer már bizonytalanná tették viszonyukat a demokratikus-humanista normarendszerhez.